

Temat: Skróty i skrótowce.

(przepiszcie do zeszytu lub wydrukujcie)

Po co nam skróty i skrótowce?

W tekstach pisanych bardzo często możesz spotkać skrócone pojedyncze wyrazy i wyrażenia. Dlaczego się pojawiają? Po prostu bardzo ułatwiają i skracają wypowiedzi – dzięki nim niektóre wyrazy można zapisać w postaci kilku liter – to duża oszczędność czasu i papieru!

Ze skrótami spotykamy się wszędzie – na wizytówkach, szyldach, w artykułach: **mgr Julia Grzywacz** (magister), **ul. Warszawska** (ulica), **itd.** (i tak dalej), **itp.** (i tym podobne), **30 r. p.n.e.** (30 rok przed naszą erą). Te najczęściej używane nie powinny sprawiać trudności w ich odczytaniu – każdy uczeń wie, co oznacza wpis **ndst.** w dzienniku!

Czym się różnią skróty od skrótowców?

1.Skróty - to skrócone pojedyncze wyrazy pospolite i wyrażenia zapisane małymi literami, np.:

- **prof.** (profesor),
- **ob.** (obywatel),
- **dyr.** (dyrektor),
- **st. insp.** (starszy inspektor),
- **nr** (numer),
- **lek. med.** (lekarz medycyny).

2.Skrótowce to skrócone wielowyrazowe nazwy instytucji, organizacji i urzędów. Zapisujemy je wielkimi literami i odczytujemy w skróconej wersji, a nie jako całe wyrazy, np.:

- **PCK** (czyt. pe-ce-ka – Polski Czerwony Krzyż),
- **PAN** (czyt. pan – Polska Akademia Nauk),
- **GOPR** (czyt. gopr – Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe).

W jaki sposób tworzy się skrótowce?

- Przede wszystkim skrótowce można utworzyć z pierwszych głosek wchodzących w skład wyrazów – np.: **PAN** (Polska Akademia Nauk), **ZUS** (Zakład Ubezpieczeń Społecznych). Takie skrótowce odczytuje się jak zwykłe wyrazy , np.: pan, zus. Nazywamy je **głoskowcami**.
- Innym sposobem tworzenia skrótowców jest połączenie pierwszych liter skracanych wyrazów – np.: **PKP** (Polskie Koleje Państwowe), **PZU** (Powszechny Zakład Ubezpieczeń), **PCK** (Polski Czerwony Krzyż), **ONZ** (Organizacja Narodów

Zjednoczonych). Takie skrótowce wymawia się, odczytując ich kolejne litery , np.: pe-ka-pe, pe-zet-u, pe-ce-ka, o-en-zet. Nazywamy je **literowcami**.

- Można też utworzyć skrótowce z pierwszych sylab wyrazów – np.: **Pafawag** (Państwowa Fabryka Wagonów), **Rafako** (Raciborska Fabryka Kotłów). Są to **syłabowce**;
- lub z pierwszych głosek wyrazów – **Fawent** (Fabryka Wentylatorów) – wtedy są to **grupowce**.

Kłopotliwa pisownia

Z kropką czy bez kropki?

Jak zapisywać skróty – z kropką czy bez kropki? Zapamiętaj kilka zasad, a skróty już nigdy nie sprawią Ci kłopotu.

1.Podstawowa zasada – jeśli skrót jest pierwszą literą lub pierwszymi literami skróconego wyrazu, wtedy stawiamy kropkę , np.:

- **s.** (strona),
- **płn.** (północ),
- **t.** (tom),
- **os.** (osiedle),
- **tys.** (tysiąc).

Nie stawiamy kropek po skrótach, które zawierają ostatnią literę skróconego wyrazu – np.:

- **nr** (numer),
- **mjr** (major),
- **dr** (doktor).

Na końcu skrótu polskiej nazwy wielowyrazowej trzeba postawić kropkę, jeśli drugi wyraz (albo i następne) zaczyna się od spółgłoski – np.:

- **tj.** (to jest),
- **br.** (bieżącego roku),
- **twz.** (tak zwany).

Jeśli w nazwie wielowyrazowej drugi wyraz lub jeden z następnych wyrazów rozpoczyna się samogłoską, to skrót ma kropkę po skrócie każdego słowa – np.:

- **c.o.** (centralne ogrzewanie),
- **m.in.** (między innymi).

Nie stawiamy kropek po skrótach nazw jednostek miar i wag oraz rodzimych jednostek monetarnych – np.:

- **kg** (kilogram),

- cm (centymetr),
- zł (złoty),
- l (litr).

Kropek nie stawia się również po skrótach stosowanych w matematyce, fizyce i przy skrótach pierwiastków chemicznych.

Jeśli skrót zakończony kropką kończy jednocześnie zdanie, to nie stawiamy drugiej kropki – np. *Do klasy wszedł dyr.* Postaraj się też nie kończyć zdania skrótem, który jest pisany bez kropki – lepiej będzie wyglądało zdanie *Książka kosztowała 35 złotych.*, niż zdanie *Książka kosztowała 35 zł.*

Zwróć uwagę! To, że skrót mgr zapiszesz bez kropki, jest jasne – przecież ostatnia litera skrótu jest jednocześnie ostatnią literą wyrazu magister. Ale co zrobić, kiedy chcesz zapisać skrót nie w mianowniku lp., ale w innym przypadku – np. magistra? Masz wtedy dwie możliwości – możesz dodać odpowiednią końcówkę fleksyjną – np. *mgra* (magistra), *mgrem* (magistrem) albo po skrócie postawić kropkę, która zastąpi odpowiednią końcówkę. Jak to będzie wyglądało? Na przykład *list do mgr. Ziółkowskiego*, *spotkanie z mgr. Ziółkowskim*.

Jak odmieniać skrótowce?

Po pierwsze: jak odmieniać skrótowce?

To zależy od ich wymowy. Skrótowce zakończone na samogłoskę **-a** odmieniają się jak rzeczowniki żeńskie (np. *Polfa – Polfy* [jak kobiety], zakończone na spółgłoskę jak rzeczowniki męskie (np. *ZUS – ZUS-em* [jak obrusem], *PSL – PSL-em* [jak hotelem]). Masz szczęście, jeśli skrótowiec kończy się na samogłoskę **-e, -u, -o**. Dlaczego? Bo te skrótowce są nieodmienne – np. w PKO, PZU.

Po drugie: co z liczbą i rodzajem skrótowców?

To proste – zachowują formy gramatyczne głównego członu nazwy instytucji, np.:

- PCK (Polski Czerwony Krzyż) zorganizował zbiórkę odzieży. (Krzyż zorganizował)
- PKP (Polskie Koleje Państwowe) podniosły ceny biletów. (Koleje podniosły)
- PKO (Polska Kasa Oszczędności) sponsorowała szkolne zawody sportowe. (Kasa sponsorowała)